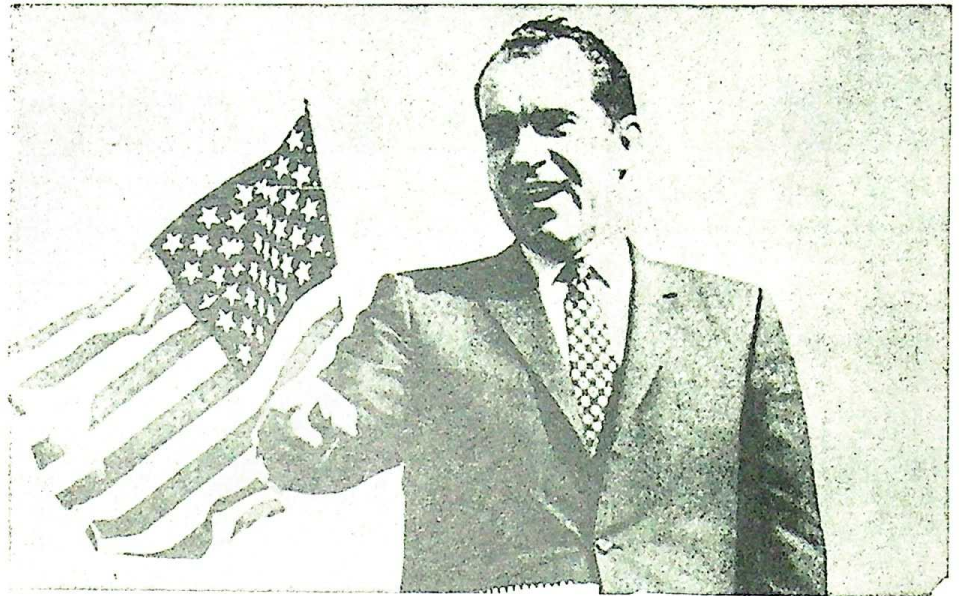

75 cent

VIETNAM BULLETIN

begrip voor
cambodja

Verschijnt om de 14 dagen

Redactie: Jan Boonstra Benno Groeneveld
M.van Dullemen Tineke Nijenhuis
W.de Graaff Queenie Stevens

Redactie/administratieadres: Vietnam Bulletin, p/a ASVA
Weesperstraat 51, Amsterdam

Gironummer 1281198, tnv Vietnam Bulletin, Abonnement
f 5,- per half jaar, met stilzwijgende verlenging. Buitenland
f 7,- per half jaar. Losse nummers f 0,50 (België 7 frs).

C A M B O D J A

LAND EN VOLK

Met een oppervlakte van 181.000 km² (bijna zesmaal zo groot als Nederland) en een inwonertal van ongeveer 6½ miljoen in Cambodja een relatief dun bevolkt land (Zuid en Noord Vietnam zijn elk zeker driemaal zo dichtbevolkt). De vlakte van Centraal Cambodja wordt aan alle zijden ingesloten door dichtbeboste heuvels en bergen. Alle kultiveerbare grond (40. pct. van de totale oppervlakte) is geconcentreerd in deze vlakte, terwijl slechts een kwart van deze grond in cultuur is gebracht. Zowel het moessonklimaat als de zeer vruchtbare afzettingen van de rivier de Mekong werken mee aan een moeiteloos verkregen rijstooft, tot soms viermaal per jaar toe. In de centrale vlakte ligt het grote meer Tonle Sap dat in de regentijd als een natuurlijk stuwmeer werkt, waardoor voor de droge tijd een groot waterservoir aanwezig is waarvan de irrigatiewerken hun water krijgen. Bovendien leveren de Tonle Sap en de Mekong een rijke visvangst op, waarvan jaarlijks de helft wordt geëxporteerd. Op het gebied van delfstoffen is weinig geëxploreerd.

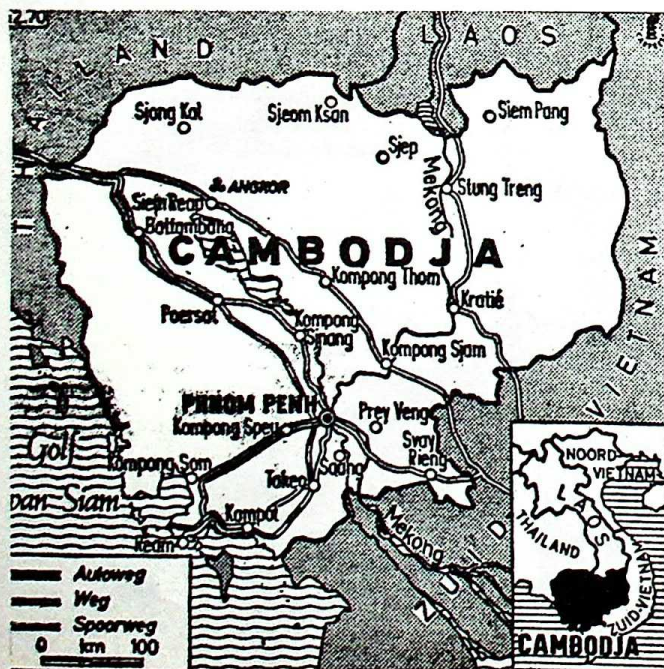
De bevolking bestaat voor ongeveer 85 pct uit de ethnische groep de Khmer, die zich beschouwen als de echte Cambodjanen. De Khmers wonen gewoonlijk langs de rivieren en leven van de rijstbouw en de visserij. Het politieke leven wordt volledig door de Khmers beheerst. Het koningshuis komt voort uit de Khmer, en ook de sleutelposities in de regering waren en zijn ook nu volledig in handen van Khmers. Ongeveer 8 pct van de bevolking bestaat uit Vietnamezen. Over de verhouding tussen deze Vietnamezen en de Khmermeerderheid bestaan meerdere visies. De meest gangbare is deze dat de Vietnamezen weinig geliefd zijn bij de Khmers. Dit is veroorzaakt door de eeuwenlang bestaande vijandigheid tussen Vietnam en Cambodja, door de vele gebiedsovernames door Vietnam en politieke overheersing van Vietnamezen onder het Franse bestuur. Ze hebben nogal eens grond van de Khmer-boeren in bezit genomen, hetgeen zonder tegenstand kon gebeuren, omdat de Khmers, liever dan om de grond te vechten, nieuwe grond opzochten (er was immers toch geen gebrek aan cultuurgrond).

Volgens een andere visie valt het met de anti-Vietnamese gevoelens van de Cambodjaanse boerenbevolking nogal mee. Bij de pogroms op Vietnamezen die na het afzetten van Sihanouk plaatsvonden, hield de boerenbevolking zich volledig afzijdig, aldus Le Monde-verslaggever Pomonti.

Op het platteland zijn de verhoudingen zelfs vrij hartelijk: de verschillende bevolkingsgroepen vieren wederzijds elkaars traditionele feestdagen.

Dat geldt zelfs ook voor de Chinezen, ongeveer 5 pct van de bevolking. Deze zijn typische handels- en kooplied, overwegend levend in de grote steden. In Pnom Penh bestaat slechts 40 pct van de bevolking uit Khmers. Tot nu toe zijn er door het Lon Nol-bewind geen maatregelen tegen de Chinese minderheid genomen. Terwijl de Vietnamezen een streng uitgaansverbod opgelegd hebben gekregen, geldt dat niet voor de Chinezen. Er bestaat een zekere traditionele bewondering voor Chinezen. Een Chinese schoonzoons is bijvoorbeeld een soort financiële verzekering voor de oude dag. Iemand met gemengd Chinees-Khmer-bloed stond hoger op de maatschappelijke ladder aangeschreven dan iemand met zuiver Khmer-bloed.

Minderheden vormen tenslotte nog de Europeanen, ongeveer 0,1 pct en de Chams, ongeveer 1 pct. De Chams leven geïsoleerd van de rest van de bevolking wegens hun godsdienst (Islam) en de daarmee samenhangende opvattingen over huwelijk en familielevens.

INGEKLEMD TUSSEN TWEE MACHTIGE BUURLANDEN

Rond het begin van onze jaartelling lag in zuidoost Cambodja het centrum van het grote rijk Fu-Nou dat behalve het tegenwoordige Cambodja ook het zuidelijk deel van Vietnam en Maleisië omvatte. In het einde van de 6de eeuw wordt dit rijk veroverd door uit Zuid Laos komende stammen, de voorouders van de huidige Khmers, die het rijk van Cheu-La stichtten. Dit rijk ontplooidde een grote bouwactiviteit (800 tempels bij Angkor). Het hoogtepunt van dit rijk viel in de 12e eeuw. Toen ontstond het grootste tempelcomplex ter wereld in Angkor, gebouwd ter ere van de God Vishnoe. Geleidelijk werd in Cambodja het Hindoeïsme door het Hiayana Boeddhisme vervangen. Door deze ontwikkeling werd ook de invloed van de aristocratie aangetast. Het rijk begon te vervallen en moest zich voortdurend verdedigen tegen de naburige koninkrijken Champa (Midden Vietnam), Laos en vooral Thailand.

De Thais plunderden in 1431 Angkor waarna de Khmers hun hoofdstad naar Phnom Penh verplaatsten. In 1471 werd Champa veroverd door het Noordvietnamese Annan. Cambodja kwam nu tussen Thailand en Annan in te liggen, die om beurten en soms gelijktijdig het land aanvielen. Aan Annan moest Cambodja het zuidelijk deel van Vietnam afstaan, aan Thailand gebieden in het westen terwijl Bangkok in de 19e eeuw een grote invloed kreeg op de benoeming van de Cambodjaanse koningen. Ondanks deze voortdurende bedreigingen wisten de Khmers zich toch te handhaven. Thailand en Zuid Vietnam, beide bondgenoten van de Verenigde Staten, maken ook nu nog aanspraken op Cambodjaanse grensgebieden en enkele eilanden voor de kust. Deze gebiedsaanspraken - niet gedeeld door Noord Vietnam en het Bevrijdingsfront, die de huidige grenzen van Cambodja erkend hebben - zijn één van de belangrijkste oorzaken van Sihanouks gereserveerde houding ten opzichte van Amerika.

Degenen die de Amerikanen het recht toekennen - of er begrip voor hebben - dat zij Vietnamese bases in Cambodja aanvallen, moeten bedenken dat dan de Vietnamezen ook het recht toegekend moet worden Amerikaanse bases aan te vallen in Japan, Thailand en Nederland.

CAMBODJA ALS FRANSE KOLONIE

1863 - 1953

Nadat de Fransen in 1859 vaste voet in Vietnam kregen, volgde in 1863 Cambodja toen koning Norodom Ang Voddey gedwongen werd een verdrag met Frankrijk te ondertekenen. Konkreet betekende dit Franse controle over de buitenlandse politiek van Cambodja en het recht Cambodja te beschermen tegen 'binnen- en buitenlandse vijanden'.

Frankrijk zocht en vond uitbreiding van zijn macht toen in 1884 Ang Voddey een verdrag ondertekende - met kanonnen op zijn paleis gericht - waarmee hij zichzelf tot een symbool degradeerde. De macht lag nu volledig in handen van de Franse résident supérieur. De gevolgde koloniale politiek liep parallel met die in geheel Indo-China: de sleutelposities, zoals douane, post en boswezen, kwamen in handen van Franse ambtenaren. In alle belangrijke plaatsen van het land werden Franse residenten geplaatst. Als tussenschakel tussen het Franse gezag en de lokale bevolking maakten de Fransen gebruik van Cambodjaanse mandarijnen, die geen feitelijke macht meer bezaten. Franse troepen werden in Cambodja gelegerd en ook de politie kwam onder Frans toezicht. Het Franse koloniale bestuur liet de inheemse adel en met name de koning in functie.

Op economisch terrein was vooral belangrijk de vestiging van rubberplantages, westerse ondernemingen, waarvan het grootste deel van de winsten naar het buitenland ging. Een belangrijk nevenverschijnsel van de Franse politiek was de toevloed van Vietnamezen naar Cambodja. Zij werden daar naar toe gehaald als arbeiders op de plantages of als ambtenaren.

In 1941 valt Thailand - met toestemming van de Japanners die Indo-China dan net hebben bezet - Cambodja binnen om de provincies Battambang en Sirm Reap te heroveren, die zij in 1904 en 1907 onder Franse dwang aan Cambodja

had moeten teruggeven. Dankzij Japanse diplomatieke interventie bereiken zij dit doel. In 1946 worden deze provincies (opnieuw onder Franse pressie) weer teruggegeven. Tot op heden heeft Thailand nog steeds niet de huidige territoriale grenzen van Cambodja erkent.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog laten de Japanners in Cambodja nauwelijks iets van zich merken. Ze laten het bestuur aan de met hen collaborerende Fransen over. In 1942 zette Son Ngoc Thanh, één van de belangrijkste en eerste vertegenwoordigers van het Cambodjaanse nationalisme, een revolutie op touw tegen de Fransen. Hij rekende daarbij op steun van de Japanners, een steun die echter uitbleef. Op 9 maart 1945 trokken de Japanners al het gezag in Cambodja aan zich. Pas toen werd hij door de Japanners tot eerste minister benoemd. Hij kondigde de Cambodjaanse onafhankelijkheid af binnen de 'Greater East Asian Sphere of Independence', na daartoe door de Japanner gemachtigd te zijn. Bij de terugkeer van de Fransen na de Tweede Wereldoorlog wordt hij gearresteerd en naar Frankrijk overgebracht. Sihanouk, reeds koning vanaf 1941, tekende toen een verklaring waarin hij de Fransen trouw zwoer. In de daarop volgende onderhandelingen over het verlenen van onafhankelijkheid aan Cambodja kwam het niet veel verder dan de Franse erkenning van Cambodja als onafhankelijke staat binnen de Franse Unie, niet meer dan een formaliteit.

In de daarop volgende periode ontstaat er in Cambodja een ingewikkelde situatie waarin drie stromingen te onderscheiden zijn: de groep rond Sihanouk, die gedeeltelijk steunt op Franse troepen en een Cambodjaans nationalisme voorstaat; een tweede groep onder leiding van Son Ngoc Thanh, de Khmer Issarak. Deze steunen sterk op Bangkok. Tenslotte als derde meer linkse groep, een onderdeel van de Khmer

Issarak die steun zocht bij de onafhankelijkheidsbeweging in Vietnam, de Vietminh. Deze groep stond onder leiding van Son Ngoc Minh. Beide laatste groeperingen waren voor de republiek en bestreden Sihanouk.

In 1949 kennen de Fransen Cambodja een beperkte onafhankelijkheid toe - alleen het binnenlands bestuur komt in Cambodjaanse handen. Son Ngoc Thanh keert in het land terug en het pas gekozen parlement wordt beheerd door de Democratische Partij, vertegenwoordiging van de radikale nationalistische burgerij en politieke uitdrukking van de Khmer Issarak-beweging. In 1952 trekt Sihanouk middels een staatsgreep voor drie jaar alle macht aan zich, het zgn.

'Koninklijk Mandaat'. Binnen deze drie jaar zou hij zijn land volledige onafhankelijkheid bezorgen. Om dit te bereiken maakt Sihanouk een wereldreis tijdens welke hij op alle mogelijke manier de zaak van Cambodja onder aandacht van de wereldopinie probeert te brengen. Hij slaagt daarin uitstekend. Tenslotte zweert hij niet eerder naar Cambodja te zullen terugkeren voordat het land geheel onafhankelijk is en sluit zich aan bij de guerrillastrijders. De Fransen die al de grootste moeilijkheden ondervonden bij hun strijd tegen de Vietnamese onafhankelijkheidsstrijders, die tijdens de jaren '52 - '54 ook in Cambodja en Laos actief waren, zwichtten en in november '53 wordt Cambodja geheel onafhankelijk.

VAN AKKOORDEN TOT COUP 1954 - 1970

NORODOM SIHANOUK

Na zijn opzienbarende reis naar Frankrijk, Canada, de V.S. en Thailand en zijn daarop volgende vrijwillige ballingschap, had Sihanouk grote publiciteit gekregen en daardoor in zijn land tevens de indruk gewekt dat het vooral door zijn toedoen was, dat Cambodja in november 1953 onafhankelijk

werd, nader bekrachtigd bij de Akkoorden van Genève van juli 1954. Het was Sihanouk aldus gelukt de aandacht af te leiden, zowel van de Vietminh die een leidende rol had gespeeld in de strijd tegen de Fransen in Indo-China, als van de Khmer Issarak die feitelijk door middel van de guerrilla grote delen van

het land reeds had bevrijd. Een belangrijke rol hierin speelde Son Ngoc Thanh, die tevens grote aanhang had bij de stedelijke radikale burgerij van de Democratische Partij. Als Sihanouk begin 1955 een volksreferendum houdt, wordt zijn beleid met overweldigende meerderheid goedgekeurd. (794.876 vóór, 1.276 tegen). Hetgeen echter niet betekent dat alle oppositie tegen zijn persoon is verdwenen, vooral niet als blijkt dat hij een meer persoonlijk bewind wil voeren. Er bestond weerstand tegen zijn plannen tot herziening van de grondwet. En er was een grote kans dat bij binnenkort te houden verkiezingen de Democratische Partij de meerderheid zou behalen, hetgeen de monarchie minstens van zijn macht zou beroven, maar mogelijk zelfs tot de uitroeping van de republiek zou kunnen leiden. Nu volgde de tweede opzienbarende daad: hij deed afstand van de troon ten gunste van zijn vader Norodom Soeramarit om 'als nederig burger temidden van zijn volk te blijven leven' (alhoewel hij wel de titel prins bleef voeren). Maar kort daarop nam hij de leiding op zich - wat hij als koning niet had kunnen doen - van een nieuwe door hem gestichte politieke beweging: de Sangkum Reastr Nyum, de Socialistische Volksgemeenschap. Deze beweging had tot doel de drie-eenheid 'volk, religie en monarchie' te herstellen. Deze Sangkum is meer een beweging dan een partij, waarin vele stromingen samengaan, gebaseerd op het Boeddhisme, dat 'tegenstellingen poogt te verzoenen, aanpassingen te bevorderen en een compromis te vinden tussen veelvoudige mogelijkheden'.

BOEDDHISTISCH SOCIALISME

Over het samengaan van Boeddhisme en primitief communisme, ook in de ideologie van de Sangkum, schreef Th. de Beaucé (De Gids, 2/3 - 1968):
'Er zijn geen voedselproblemen en geen agrarische moeilijkheden. Hoewel de niet overvloedige bevolking toeneemt met 2,2 pct per jaar, is er grond genoeg beschikbaar die nog ontgonnen kan worden. De eigendomsverhoudingen zou men traditionalistisch-socialistisch kunnen noemen, zodat het niet nodig is ze volkomen aan herziening te onderwerpen. In oude tijden was de koning de bewaarder van braakliggende velden, en hij wees ze toe aan hen die ze konden bewerken. Op hun uitgebreide akkers zorgden de Boeddhistische kloosters er voor dat invaliden en ongelukkigen een bestaan vonden. De Fransen hadden helaas als 'protectoren' veel grond in concessie gegeven aan buitenlandse ondernemingen en het land dat verdeeld kon worden beperkt. . . Ook nu nog, ondanks de Franse maatregelen, kunnen boeren uit dichtbevolkte provincies in de grensgebieden, door het leger beheerd, hun vijf hektaren krijgen, bescheiden middelen om die te bewerken, en de toezegging van een voorlopige subsidie gedurende de beginperiode. Overigens is het socialistische karakter van het land bepaald door de watervoorziening. De grote irrigatiewerken konden slechts worden gebouwd en onderhouden door de dorpsgemeenschap, onder toezicht van een centraliserende monarchie. . . Die taak is nog aktueel. In de provincie Siem Reap zijn de grote irrigatiewerken van Angkor hersteld met gebruikmaking van vroegere, maar verwaarloosde meren. De boeren verschaffen de werkkraft in arbeidsbrigaden en worden weer getraind in het uitvoeren van kollektieve taken. Dit 'primitieve communisme' maakt het overbodig een beroep te doen op vreemde ideologieën. Sinds de onafhankelijkheid is de rijstproductie gestegen met 50 pct, het aantal runderen verdubbeld, dat van de buffels

tot het drievoudige vermeerderd. Nieuwe exportprodukten zoals peper, tabak, suikerriet en katoen hebben zich gevoegd bij de rubber, die nog voornamelijk door Franse planters wordt voortgebracht. In 590 koöperaties zijn 375.000 boeren verenigd. De produktie van voor de industrie bestemde gewassen, zal de opbouw aanmoedigen van een agrarische nijverheid, en deze moet leiden tot de modernisering van het land. Het Boeddhisme heeft de ideologie verschaft die dit proces in socialistische zin inspireert'.

Bij de verkiezingen in september 1955 kreeg de door Sihanouk geleide Sangkum 82 pct van de stemmen en tengevolge van het distriktenstelsel 100 pct van de zetels van de Nationale Vergadering. 'Al met al is de situatie na de verkiezingen van 1955 deze geworden, dat Sihanouk in feite niets van zijn macht heeft hoeven prijsgeven. De machinerie van de Sangkum wordt door hem gecontroleerd. Tevens neemt hij als partijleider ook nog de positie in van eerste minister en is hij het, die in wezen de macht achter de troon van zijn vader is. Zijn positie versterkte hij meermalen door zijn ontslag in te dienen, dat echter steeds werd geweigerd, of leidde tot de vorming van een nieuw kabinet onder zijn leiding, waardoor hij zijn onmiskenbaarheid eens te meer kon vaststellen'. L.E.L.Sluimers: De Delta-landen van Zuidoost Azië, Meppel, 1961). Toen in april 1960 zijn vader stierf, bleef de troon onbezet. Een regentschap van drie personen kwam daarvoor in de plaats en de koningin-moeder, Monique Sihanouk, bleef nominaal hoofd van de koninklijke familie. Sihanouk kreeg de titel 'staatshoofd'. Ook deze ontwikkelingen liet hij door middel van een volksreferendum bevestigen.

Belangrijke interne ontwikkelingen vonden plaats in 1966. (zie Daniël Roy: Le Monde Diplomatique, 12 april 1970). Toen werd namelijk de huidige Nationale Vergadering gekozen op fundamenteel andere wijze dan de vroegere raadplegingen. In het verleden waren de gebruiken eenvoudig: prins Sihanouk wees in zijn hoedanigheid van voorzitter van de Sangkum een kandidaat aan in iedere kieskring. Zodoende hield hij rekening met de verschillende stromingen van links, centrum en rechts. En de kiezer wist waar hij aan toe was: je had de kandidaten van Sihanouk en . . . de anderen, waarop je helemaal niet stemde. In 1966 raakte de kiezer het spoor bijster, omdat Sihanouk aan verschillende kandidaten toestond in ieder district een campagne te voeren. Men kreeg toen het vreemde schouwspel dat verschillende kandidaten aanspraak maakten op de stemmen van de kiezers met hetzelfde programma en hetzelfde ceremonieel. Om elkaar de loef af te steken namen deze kandidaten hun toevlucht tot de meest demagogische middelen. Het was een uitdelerij van gunsten van allerlei aard: posities, eerbewijzen en geld. Tijdens deze kermis waren het - uitzonderingen daargelaten - de allerrijksten en de feodale heren die de overwinning behaalden; en de kandidaten van een rechtse groep, die zijn ware aard verloorde, schoven al degenen met een linkse of centrum-linkse achtergrond opzij, met uitzondering van drie kandidaten: Hu Nim, Hu Huon en Khieu Samphann. Deze drie verdwenen spoedig van het toneel. Volgens sommigen hebben zij zich aangesloten bij het communistisch verzet, volgens anderen zouden ze zijn 'uitgerangeerd' door aanhangers van generaal Lon Nol. Sindsdien had Cambodja een rechts parlement waarvan de leden evenwel onophoudelijk hun trouw betuigden aan de persoon van het Staatshoofd, want de tijd was nog niet gekomen om een andere taal te spreken. Dit parlement

Sihanouk met de Cambodjaanse delegatie naar de topconferentie van de Indochinese volken, mei 1970

dacht er in die tijd nog niet over om Sihanouk af te zetten; het had ten doel om zijn politiek om te buigen, vooral in het economische vlak.

'RODEN' EN 'BLAUWEN'

De termen links en rechts kunnen in Cambodja niet in dezelfde betekenis begrepen worden als in Nederland: het gaat hier om de clans die ieder hun 'kliënten' hebben, in de betekenis van beschermelingen, en die elkaar de macht betwisten om er concrete voordelen uit te trekken. Niettemin, en met dit voorbehoud, kunnen we het er over eens zijn 'roden' te noemen de intellectuelen, afkomstig uit de arme klasse, de hervormingsgezinde jongeren, de nog schaarse arbeiders, het onderwijzend personeel, en enige liberale personen die er voor alles op uit zijn in Cambodja een politiek te vermijden die van het land een satelliet van de Verenigde Staten zou maken. We kunnen 'blauwen' noemen de klasse van bezitters, de zakenmensen die vijandig staan tegenover de nationalisaties en de sociale hervormingen en de voorstanders van het bondgenootschap met de Amerikanen. Deze 'blauwen' vormen een strijdlustige rechterzijde die beschikt over ruime geldmiddelen. Deze twee rivaliserende clans vormden ieder maar een onbeduidende minderheid ter linker- en ter rechterzijde van de Sangkum, want de massa van de boeren, die kleine landbezitters zijn, hielden zich bij 'de weg van het midden', aangeprezen door Sihanouk, en verklaarden zich een vijand van het communisme, aangezien iedere Cambodjaanse boer eigenaar is van zijn lapje grond en van nature een vijand is van ieder kollektief systeem.

Om op de rechterzijde terug te komen, deze werd vooral leven in geblazen door wat men zou kunnen noemen 'de partij van de huizenbezitters'. Toen inderdaad de Amerikanen een grote ambassade in stand hielden in Phnom-Penh, met een groot aantal bijkomende diensten voor militaire en technisch-economische hulp, kwamen er talrijke functionarissen uit de Verenigde Staten, die gehuisvest moesten worden. De Cambodjanen vroegen hun een jaar of achttien maanden huur vooruit te betalen, en met dat geld lieten ze villa's bouwen in Phnom-Penh en in de twee badplaatsen van het land voor de weekeinden. Terwijl de werklieden haastig deze villa's bouwden, stelden de eigenaars hun eigen huis ter beschikking van de Amerikaanse functionarissen en namen zelf genoegen met een verblijf van een paar weken bij hun begripvolle ouders. Op die manier werden inderhaast huizen gebouwd waarvoor maar een luttel kapitaal van de geïmproviseerde bouwers nodig was: het was genoeg om een paar relaties te hebben, een paar gespecialiseerde tussenpersonen die bekend waren bij de ambassade van de Verenigde Staten. Men zal begrijpen dat in datzelfde perspectief het vertrek van de Amerikanen in strijd was met de belangen

van bepaalde handelaars, bepaalde zakenlieden, vele boedelhouders en een deel van de onderwereld: er vormde zich dan ook een partij die vanwege tamelijk laag-bij-de-grondse motieven hoopte op de terugkeer van de dollars.

VERVALSTE STATISTIEKEN

Wel te verstaan zouden dergelijke twijfelachtige elementen niet zo effectief hebben kunnen ageren, als er om andere redenen geen geleidelijke verslechtering van de sociale toestand was ontstaan. Het moet erkend worden dat het bewind zich vaak liet voorstaan op diskutabele resultaten of juist, op successen met een keerzijde. Het aantal studenten nam geweldig toe, maar er waren ook storingen: een gebrek aan gekwalificeerde leraren en onderwijzers, een verlaging van het niveau, enz. Het gevolg was dat duizenden jonge Cambodjanen na een opleiding van een te laag peil geen hen passend werk konden vinden, want zij hadden teveel geleerd om ook maar een moment aan terugkeer naar het platteland te denken en ze hadden te weinig geleerd om in overheidsdienst te kunnen komen. Deze hele en halve intellectuelen werden het slachtoffer van hun oudere lotgenoten, en vervielen snel in een bestaan van parasitisme op hun familie of in de maoïstische revolutie.

Een ander succes dat te betwisten valt, was de industrialisatie. Er werden prestaties verricht maar de resultaten ervan werden sterk overdreven in de brochures die in overvloed verspreid werden. Men kan zich niet ontveinden dat degenen die inlichtingen verschafden er eerder op uit waren een goede beurt te maken dan om exakte balansen op te stellen, en daardoor het Staatshoofd een verkeerd beeld gaven van de economische situatie in het land, met het enige oogmerk zich te laten gelden.

Niettemin werden belangrijke werken voltooid: de spoorweg Phnom-Penh-Sihanoukville, een glasfabriek, een bandenfabriek, een suikerfabriek, een fabriek voor de montage van tractoren. In de landbouw verdubbelde de rijstproductie tussen 1955 en 1968, de mechanisatie werd met succes ingevoerd in sommige streken, de rubbercultuur ging vooruit. Over het geheel genomen kan men zeggen dat de balans grotendeels positief blijft. Maar de oppositie van rechts heeft de mislukkingen en de overdrijvingen op de spits gedreven. Terwijl ze tegelijkertijd de prestige-uitgaven veroordeelde, zoals de bouw van een nationaal sportcomplex, vooral gebruikt voor massamanifestaties, de grootse ontvangst met allerlei eerbetoon van obscure politici uit verre landen, het bankroet van een groot staatshotel in Sihanoukville, juist toen de reeds gebouwde motels leeg bleven staan, het mateloze belang dat in officiële publikaties gehecht werd aan projecten van geringe nationale betekenis: de Staatsbioscoop of het zwembad van het hotel, enzovoorts. Al die aanmerkingen mogen onverminderd gemaakt worden, maar toegegeven moet worden dat geen enkel ander bewind het beter zou hebben kunnen doen.

EEN FATALE VERGISSING

Tegenover een rechtse volksvertegenwoordiging die weldra aan een extreem rechtse regering haar vertrouwen zou schenken, beschikte Sihanouk over verschillende troeven. In de eerste plaats had hij en heeft hij ongetwijfeld nog steeds, de steun van het lagere volk, in het bijzonder die van de boeren, die 90 pct van de bevolking vormen; vervolgens het prestige de koning te zijn van een land, waarin de monarchie een weinig aangevallen traditie is; en tenslotte ook de steun van vooruitstrevend links, dat achter zijn buitenlandse politiek stond. Maar deze steun van links heeft hij misschien verloren in september 1967, toen hij twee ministers, die beschuldigd waren van heimelijk samenspannen met China, uit de rege-

ring verwijderde: So Nem, die belast was met de algemene gezondheidszorg, en Chau Seng, hoofdredakteur van de *La Nouvelle Dépêche*. Chau Seng, die over veel informanten beschikte, verkreeg de zekerheid dat extreem rechts, moedig geworden door de staatsgreep van Suharto in Indonesië, generaal Lon Nol, die nog aarzelde, had gekozen als instrument voor een gelijksoortige operatie. Chau Seng deelde zijn vermoedens mee aan Sihanouk, maar generaal Lon Nol eiste zijn heengaan uit het kabinet en kreeg zijn zin. Sindsdien waren de vooruitstrevende Cambodjanen verstoken van parlementaire vertegenwoordiging, van nieuws (want *La Dépêche* werd verboden) en van legale middelen om de landspolitiek te beïnvloeden. Rechts had de handen vrij en links had geen ander middel om van zich te doen horen dan de openlijke en gewapende opstand; dit werd ongetwijfeld één van de belangrijkste oorzaken van de huidige situatie.

STRIJD OM DE EKONOMISCHE POLITIEK

In 1963 was Sihanouk begonnen met een belangrijke economische hervorming door de bank- en handelssectoren te nationaliseren. Deze hervorming waren misschien zeer goed wat betreft hun principe, maar met moet constateren dat zij hebben geleid - vooral ten gevolge van knoerijen - tot een kwijnende toestand of tenminste tot stagnatie.

De rechtse regering van generaal Lon Nol denkt er niet aan om de hervormingen doeltreffend te maken of om te zorgen voor een betere toepassing ervan. Toen hij aan de macht kwam, in augustus 1969, beloofde Lon Nol dat er geen nationalisaties meer zouden komen en verzekerde dat de staatsondernemingen zouden worden veranderd of teruggebracht in de privé-sector. Dat was de terugkeer naar het oude 'liberale' systeem, dat het land ook op de rand van de afgrond had gebracht.

Lon Nol weet het verzet van Sihanouk te breken door de aan Sihanouk getrouwe ministers te ontslaan of niet meer te benoemen, voor zover ze al niet zelf ontslag hadden genomen. Hun bevoegdheden werden gegeven aan ministers die behoorden tot de groep van Lon Nol.

Alle politici met vuile zaakjes in het land waren blij met de nieuwe economische politiek, vooral omdat tengevolge van de hervatting van de diplomatieke betrekkingen met de V.S. de Amerikaanse ambassade zich er weer had gevestigd, en met haar mensen die dollars uitgeven, en agenten van de CIA. Door de eliminatie van legaal links en de voortdurende verharding van rechts, dat in de regering zat, vonden de Noord-Vietnamezen en de Vietkongs dat zij niet langer voorzichtig te werk hoefden te gaan. Sedert jaren vonden mensen van de FNL, die door de Amerikaans-Zuidvietnamese strijdkrachten verdreven waren, een onderkomen in de Cambodjaanse provincies in het oosten, maar het ging om kleine groepen die zich oplostten in de jungle of in het woud om zich na een korte doortocht te voegen bij de 'bevrijde zones' van Laos of Noord-Vietnam. Het Cambodjaanse leger kon nauwelijks optreden tegen deze infiltraties, bij gebrek aan voldoende mankracht en omdat de Vietkong-mensen voorzichtig door het land gingen door weinig bevolkte gedeelten, terwijl ze er voor zorgden dat ze de belangrijkste marktplaatsen en de nabijheid van posten van het Khmer-leger meden. De Amerikaans-Zuidvietnamese strijdkrachten bombardeerden

enige dorpen als représaille-maatregel en de rust keerde er weer tot het volgende incident.

Maar reeds in 1967-68 hernamen Khmer-Vietminh-cellen, die voor 1954 in bepaalde provincies waren gevormd om te strijden tegen de Fransen en die ingedommeld waren na de akkoorden van Genève, plotseling hun terroristische activiteiten. Het ging er deze cellen ongetwijfeld om zich op een nieuwe strijd voor te bereiden als extreem rechts de macht zou krijgen in Phnom-Penh en om opvang-zones in te richten voor mensen uit Noord-Vietnam en mensen van het FNL, die gedwongen waren zich in westelijke richting terug te trekken. Ondertussen werden de Noordvietnamese en FNL-aanvallen steeds veelvuldiger en de communistische strijdkrachten deden alles behalve zo snel mogelijk naar het noorden door te trekken, om vaste voet te krijgen en om in de uitgestrekte gebieden van Cambodja een bestuur te vestigen dat die van de Khmer-autoriteiten verving. Dit alles bracht Sihanouk in een onhoudbare positie, want de Cambodjanen werden hierdoor in hun nationale trots, hun wens onafhankelijk te zijn, hun zorg voor neutraliteit en hun verlangen hun grenzen door een ieder gerespecteerd te zien, gekwetst. Men kan in marxistische termen zeggen, dat de communistische strijdkrachten de 'objectieve bondgenoten' van rechts in Cambodja werden. In ieder geval maakten deze communistische vestigingen het voor generaal Lon Nol mogelijk om in september een vernietigend rapport te publiceren en om op te roepen tot de strijd tegen de 'roden': 'De globale omvang van deze vreemde strijdkrachten die op ons grondgebied zijn gestationeerd bedraagt 35.000 tot 40.000 man. . . Niets wijst erop dat deze vreemde eenheden binnenkort ons grondgebied zullen verlaten'. Zij maakten het hem mogelijk het volk op te roepen tot de strijd tegen de invalers op het moment dat Sihanouk zich opmaakte om de leiders in Moskou en Peking om interventie te vragen bij Noord-Vietnam en bij de Voorlopige Revolutionaire Regering om een einde te maken aan deze vestigingen. Het staats-hoofd werd gepasseerd, want alle Cambodjanen zijn, hoewel geen vreemdelingenhaters, wel Vietnamezenhaters. Dit lijkt op rassenhaat, want de Khmer, proto-Indochinees, van het 'bruine ras' van de Hindoe-beschaving, voelt zich (en is) radikaal anders dan de Vietnamees die uit het Noorden is gekomen en van het 'gele ras' is en van de Chinese beschaving. Deze haat tegen Vietnam kan ook verklaard worden door historische redenen: De Annamieten hebben bij hun langzame trek van het noorden naar het vruchtbare zuiden het rijke Cochinchina, vroeger Khmer-land waarop een belangrijke Khmer-minderheid onder het gezag van Saigon leefde, veroverd. De Cambodjanen zijn altijd bevreesd geweest voor de veroveringsgeest van de Vietnamezen, boeren die de beste stukken land hebben bemachtigd, vissers die zich overal langs de wateren hebben gevestigd, handelaren die erin geslaagd zijn met de Chinezen het grootste deel van de handel in het land te delen, en Vietnamsese functionarissen, die ten tijde van het protektoraat van de Fransen overal bij hen werden geplaatst. Kortom de Cambodjanen houden niet van Vietnamezen, of ze nu uit het noorden of het zuiden komen, of ze communist zijn of niet. Lon Nol deed dus een beroep op de minder hoogstaande instinkten van de Khmer-bevolking en hij kon geen beter demagogisch argument vinden dan Sihanouk als Vietnamezen-vriend voor te stellen.

Het is duidelijk dat degenen die bezwaren hebben tegen de aanwezigheid van Vietnamese bases in Cambodja (sinds 1965) geen bezwaren hebben tegen de aanwezigheid van Amerikaanse bases in Japan (sinds 1945) en in Thailand (sinds 1962), vanwaaraf dagelijks Amerikaanse vliegtuigen opstijgen om grote delen van Vietnam en Laos stelselmatig te vernietigen.

'BIJ DE NEDERLANDSE REGERING BESTAAT BEGRIP VOOR HET STREVEN VAN DE REGERING VAN DE VERENIGDE STATEN om Zuid-Vietnam in staat te stellen zijn nationale integriteit te handhaven'.

Regering Marijnen, 1965.

Uitgaande van de mededeling van Nixon, dat het optreden in Cambodja geen uitbreiding zal worden van de oorlog, dat de aktie van zeer beperkte duur is, dat de aktie nodig is om de oorlog te de-escaleren en dat de aktie noodzakelijk is om door te gaan met de vermindering van de Amerikaanse troepen in Vietnam, HEEFT DE REGERING BEGRIP VOOR HET OPTREDEN VAN DE VERENIGDE STATEN.

Premier De Jong, 1 mei 1970

DE LAATSTE VOORBEREIDINGEN

Na zich verzekerd te hebben van de steun van de meerderheid van de volksvergadering en na zijn greep op de regering te hebben versterkt, ging Lon Nol over tot de laatste voorbereidingen, of beter gezegd, hij vertrouwde de zorg ervoor toe aan een driemanschap, gevormd door drie vice-presidenten: Sirik Matak, Yem Sanbaur en Op Kim Ang.

Sirik Matak, de minister van binnenlandse zaken, is een prins, een Sisowath (jongste tak) en niet een Norodom (oudste tak). Men moet niet vergeten dat in 1941, bij de dood van koning Sisowath Monivong, prins Sisowath Monireth verwachtte de troon te bestijgen. De kroonraad en admiraal Decoux besloten anders, maar prins Sirik Matak, neef van prins Monireth, zag zichzelf graag in het koninklijk paleis.

Yem Sambaur, tweede vice-president, een minzaam magistraat, is een doorgewinterd politikus. Als oud-president van de raad werd hij gedurende meer dan tien jaar uit de openbare ambten verwijderd omdat hij deel had genomen aan de 'regering der partijen' die vooraf ging aan de formatie van Sangkum. Gedwongen zich te beperken tot de bescheiden functie van conservator van de Nationale Bibliotheek, moest hij wel enige rankune voelen. Hij moest wraak nemen en hij verborg nooit dat hij maar weinig sympathie had voor prins Sihanouk en evenmin ontveinsde hij zijn pro-Amerikaanse gevoelens: het was moeilijk een beter 'kontakt' met de Amerikaanse diensten te vinden, als dat nodig was.

Op King Ang, derde vice-president, was goeverneur van een provincie en hij was betrokken in Kom Pong Cham bij een ingewikkelde zaak, waarbij het ging om verduistering van openbare gelden en waarbij de aanstichter, een Franse belastingontvanger door een mysterieus ongeluk om het leven kwam. Het is moeilijk de snelle carrière van deze autoritaire functionaris anders uit te leggen dan door zijn toewijding aan Lon Nol.

Deze drie mannen beschikten reeds over buitensporig grote macht en vormden in feite een beperkt kabinet dat bevoegd was op allerlei gebieden beslissingen te nemen. Enkele dwarsliggende figuren in het leger werden vervolgens nog aan de dijk gezet of onder de meest uiteenlopende voorwendsels, als corruptie, weggestuurd.

Het nodige geld voor de samenzwering werd verkregen via een bankier en avonturier in Bangkok, Songsak. Deze Songsak had zich in Bangkok gevoegd bij de fascist Son Ngoc Thanh (hiervoor reeds genoemd) die nu in dienst stond van de C.I.A.

De twee mannen zetten de groep van Khmers-Serei (vrije Khmers) op, die samengesteld is uit Cambodjanen die getreden zijn tot de speciale Amerikaanse strijdkrachten in Vietnam en Thailand. Veel van deze Khmers-Serei deden vervolgens of ze zich aansloten bij Sihanouk, met wapens, voertuigen, vrouwen en goederen. Deze pseudo-bondgenoten werden door toedoen van Lon Nol, ingezet bij het leger of de politie. Nog een paard van Troje, want men kan zich de aktie die deze huurlingen (die door de CIA-agenten waren bewapend en getraind) kunnen voeren, voorstellen. Alle

voorzorgsmaatregelen waren dus genomen en men moest enkel tot aktie overgaan: provokaties, 'spontane' manifestaties en het afzetten van de koning.

DE AFZETTING VAN PRINS SIHANOUK

Op maandag 2 en dinsdag 3 maart 1970 werd er in Phnom-Penh een plechtige 'stemvergadering' gehouden: onder leiding van prins Sisowath Sirik Matak, tijdelijk voorzitter van de raad, spraken alle leden van de Nationale Vergadering, van de Hoge Raad en van de regering van het koninkrijk een bede uit voor een spoedige beterschap van het Staatshoofd, prins Norodom Sihanouk. En Cheng Heng, de voorzitter van de Nationale Vergadering, die volgens de grondwet de functie van waarnemend Staatshoofd vervulde, benadrukte in een plechtige verklaring 'de bereidheid van alle om de eenheid te bevorderen van alle Khmers rond de persoon van het Staatshoofd, prins Norodom Sihanouk'.

Het Staatshoofd, Norodom Sihanouk, en de voorzitter van de raad, generaal Lon Nol, waren daarbij niet aanwezig: beiden ondergingen, onafhankelijk van elkaar een medische behandeling in Frankrijk.

Op woensdag 4 maart, precies een dag na de traditionele stemvergadering ging prins Sisowath Sirik Matak over tot een herindeling van het kabinet die onopgemerkt voorbijging. Generaal Lon Nol, die nog steeds afwezig was, en die al voorzitter van de raad en minister van defensie was, kreeg de portefeuille van voorlichting erbij, d.w.z. de regeringscontrole over pers, radio en televisie. Minister van justitie en van buitenlandse zaken Yem Sambaur werd tweede vice-voorzitter van de raad, en staatssecretaris Prom Thos werd benoemd tot minister van handel en industrie. Bij zijn terugkeer trof generaal Lon Nol dus een nieuwe situatie aan.

Op 18 maart zetten dezelfde leden van de Nationale Vergadering en dezelfde raadsleden van het koninkrijk eenstemmig Norodom Sihanouk af en vervingen hem door Cheng Heng, gewezen directeur van de centrale gevangenis.

Op niet mis te verstane wijze ging de werkelijke macht over in de handen van generaal Lon Nol, die terug was in Cambodja.

In 15 dagen was alles veranderd, en Sihanouk, die twintig jaar het symbool van Cambodja was geweest, zag zich, terwijl hij op officieel bezoek in Moskou was, beroofd van al zijn macht en niet lang daarna uitgemaakt voor verrader.

Op 18 maart 1970 werd Norodom Sihanouk afgezet na sinds 1941 onafgebroken de leiding in Cambodja te hebben gehad. En daarmee is tevens een einde gekomen aan de bijzondere positie van Cambodja in Zuidoost Azië: een oase van rust in een zee van vuur. Hoe men ook over Sihanouk mag oordelen, voorop dient te staan dat het een zeer grote prestatie is geweest dat hij 15 jaar lang het land heeft weten te behoeden voor de bloedige conflicten die elders in Zuidoost Azië

VIETNAM BULLETIN

verschijnt tweewekelijks
losse nummers 50 cent
abonnement f 5,- per half jaar
redactie en administratie:
Weesperstraat 51, Amsterdam
postgiro 1 281 198

Het Vietnam Bulletin werd in mei 1966 opgericht op initiatief van de Algemene Studenten Vereniging Amsterdam (ASVA).

Het stelt zich ten doel de onvolledige berichtgeving - enige uitzonderingen daargelaten - in de Nederlandse pers over de oorlog in Vietnam en wat daarmee samenhangt aan te vullen door vertaalde berichten en artikelen uit de buitenlandse pers (o.a. Le Monde, Christian Science Monitor, International Herald Tribune, The Nation, Ramparts, The Observer en vele andere bladen).

- Achtergrondinformatie en analyses van de actualiteit;
- speciale nummers (gewijd bv aan het Vietnam Tribunaal van Sartre en Russell, de toestand in de buurlanden van Vietnam, de positie van Boeddhisten, de doelstellingen van het Nationaal Bevrijdingsfront, etc.);
- in elk nummer een overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen van de voorafgaande twee weken;
- mededelingen over Vietnamactiviteiten in geheel Nederland.

DOOR ONDERSTAANDE BON IN TE VULLEN KUNT U ZICH ABONNEREN OF EEN GRATIS PROEFNUMMER AANVRAGEN

Opsturen naar: Vietnam Bulletin, p/a ASVA,
Weesperstraat 51, Amsterdam

Ondergetekende:

Naam

straat

woonplaats

bon

- abonneert zich hierbij op het tweewekelijkse Vietnam Bulletin en zal de verschuldigde f 5,- abonnementsgeld (per half jaar) gireren op postgiro 1 281 198 ten name van Vietnam Bulletin, Amsterdam
- vraagt toezending van een gratis proefnummer

handtekening

svp duidelijk doorstrepen

wat niet verlangd wordt!

aan de orde van de dag zijn geweest: massale moordpartijen zoals in Indonesië, een burgeroorlog (op de Filipijnen), raciale conflicten (Malaya, Indonesië) en tenslotte de Indochinese strijd tegen het Amerikaanse imperialisme.

Een niet gering resultaat. En als deze ex-oase van rust nu een toneel is van bloedige strijd, dan ligt de verantwoordelijkheid hiervoor bij het handjevol eierzuchtige mensen die nu aan de macht zijn in Phnom-Penh. Alles wat Sihanouk heeft weten te voorkomen hebben de nieuwe heersers in enkele dagen in huis gehaald: racistische moordpartijen, burgeroorlog, en rechtstreeks betrokken worden bij de Amerikaanse vernietigingsoorlog in Indo-China.

'Haat tegen de Vietnamezen wordt de Cambodjanen nu van boven af ingehamerd. Een affiche dat men vaak ziet in Phnom Penh toont een Cambodjaan die met een getrokken dolk op een Vietnamees afgaat. . . . Onder de boeren die een dag lang ten gunste van Sihanouk demonstreerden werd een bloedbad aangericht, waarbij twee- tot driehonderd doden vielen'. (NRC, 29/4 '70).

Door deze politiek van rassenhaat, van moord op Vietnamese burgers, hebben de nieuwe heersers in Phnom Penh tenslotte ook de Indochinese oorlog op Cambodjaanse bodem gebracht. Het proces van geleidelijke terugtrekking van Bevrijdingsfronttroepen van Cambodjaanse bodem, waarover in verschillende berichten melding wordt gemaakt - op 18 maart reeds berichten in militaire kringen in Saigon dat steeds meer Vietnamese militairen van Cambodja naar de Mekong-delta in Zuid-Vietnam trekken, en op 25 maart

de ontruiming van de basis van het Bevrijdingsfront in Ba Thoe in de provincie Svay Rieng - hebben zij zelf gestuit door de nutteloze moord op honderden Vietnamese burgers, waaronder veel vrouwen en kinderen.

Het Cambodjaanse leger dat geheel verantwoordelijk is voor deze moordpartijen - en zich tot nu toe alleen heeft onderscheiden door het schieten op weerloze mensen (NRC 29/4 1970) - heeft de door haar zelf uitgelokte tegenaanvallen van troepen van het Bevrijdingsfront en Noord-Vietnam uiteraard op geen enkele wijze kunnen beantwoorden.

Grote delen van het leger waren gedeserteerd en de rest bezat maar een geringe bekwaamheid tot vechten. Uit vele delen van het land kwamen berichten dat boeren in opstand gekomen waren tegen het huidige bewind, dat zelfs hele provincies in handen waren van aan Sihanouk getrouwe nationalisten.

De met Amerikaanse hulp aan de macht gekomen generaals in Phnom Penh kwamen ook militair al spoedig in een zeer benarde positie. Zonder Amerikaanse hulp konden zij zich niet handhaven. Waarmee het spel zijn onvermijdelijk einde naderde: een grootscheepse Amerikaanse militaire interventie.

Reeds ruim twee jaar geleden waarschuwde de Cambodjaanse vertegenwoordiger bij de VN, Huot Sambath: *'Er wordt al maanden een perskampagne tegen ons gevoerd. Die campagne wordt geïnspireerd door de Amerikaanse en Vietnamese generaals in Saigon. Zij moet de wereld voorbereiden op een invasie in Cambodja'. (De Groene, 27/1 '68)*

AMERIKAANSE INTERVENTIE BEGON IN 1954

Bij de Akkoorden van Genève werd Cambodja een neutrale staat die niet zou deelnemen aan militaire bondgenootschappen. Onmiddellijk na het sluiten van de Akkoorden werd op initiatief van de Verenigde Staten overgegaan tot de stichting van de Zuidoost Aziatische Verdrags Organisatie (ZOAVO). Cambodja werd, evenals Laos en Zuid-Vietnam illegaal onder de 'beschermende paraplu' van deze organisatie gebracht. Sihanouk wenste dat niet, maar er werd enorme druk op hem uitgeoefend om met deze 'bescherming' in te stemmen. Bij een bezoek aan de Filipijnen ging men zelfs zo ver dat Sihanouk een redevoering op papier van de Amerikaanse ambassade werd overhandigd waarin hij aankondigde de bescherming van de ZOAVO te accepteren. Toen Sihanouk weigerde deze redevoering voor te lezen werd zijn bezoek onmiddellijk afgebroken.

In de jaren na de Akkoorden kreeg Cambodja aanvankelijk Amerikaanse militaire en economische hulp. In 1958 bezetten troepen van Diem een deel van de Cambodjaanse provincie Stung Treng in het noordoosten van Cambodja. Onmiddellijk verzocht de Amerikaanse ambassadeur in Phnom Penh Sihanouk om een gesprek om hem ernstig te waarschuwen dat geen vrachtwagens, die in het kader van de Amerikaanse militaire hulpverlening aan Cambodja waren gegeven, gebruikt mochten worden om troepen te vervoeren naar de bedreigde provincie en dat geen Amerikaanse ammunitie tegen de troepen van Diem gebruikt mocht worden. De Amerikaanse militaire hulp was bestemd voor verdediging tegen de communisten, niet tegen Amerikaanse bondgenoten! Sihanouk maakte een einde aan de Amerikaanse militaire hulp en enige tijd

later ook aan de economische hulp. Het was namelijk gebleken dat deze economische hulp gegeven volgens een Marshall-achtig model met een tegenwaarde-fonds. Dit leidde tot inflatie, corruptie, intriges en jaloezie, die alles bij elkaar geen ander doel hadden dan in het land een bevolkingsgroep te scheppen die afhankelijk is van de hulpverleningsdollars, en daarmee van de V.S.

De Amerikanen grepen ook gewapender hand in Cambodja in. Daartoe leidden zij leden van de Khmer-minderheid in Zuid-Vietnam op. Deze werden dan of direkt, of via Thailand, Cambodja binnengesmokkeld om de daar opererende rechtse guerrillabeweging van de Khmer Serai, de 'Vrije Khmers' te gaan versterken. Deze Vrije Khmers zijn, voor zover ze gevangen genomen waren, nu allemaal vrij gelaten en hun leider, Son Ngoc Thanh, is onlangs na jaren ballingschap in Thailand, naar Cambodja teruggekeerd. Deze Khmer Serais hebben een belangrijke rol gespeeld bij het ten val brengen van Sihanouk. Vorig jaar gaf een grote groep Khmer Serais de wens te kennen over te willen lopen naar het regeringsleger. Ze werden met open armen ontvangen door Lon Nol, die hen onderscheidingen uitreikte. Het waren deze troepen die de basis van de machtsgreep van Lon Nol en de zijnen vormden. Na de staatsgreep kwamen grote aantallen door de Amerikanen getrainde Khmers uit Zuid-Vietnam overvliegen. Men zegt dat het deze huurlingen zijn die de leiding hebben gehad bij de moordpartij op de Vietnamezen. Tenslotte lieten de Amerikanen de oorlog in Vietnam regelmatig 'over lopen' op Cambodjaans grondgebied. Huot Sambath, de vertegenwoordiger van Cambodja

in de Verenigde Naties overhandigde tijdens de VN-zitting '69-70 een lijst van 7000 schendingen van Cambodjaans grondgebied door Amerikaanse of Zuidvietnamese troepen in de periode 1962 tot eind 1969. Incidenten waarbij 300 Cambodjanen werden gedood en 700 gewond. Berucht zijn de aanvallen met napalm op Chantrea in maart 1964 en de totale vernietiging van het Cambodjaanse dorp Chrak Kranh, dat tussen 24 februari en 3 maart 1967 met de grond gelijk werd gemaakt. Vorig jaar werd een groot deel van de rubberplantages in Cambodja door chemicalieën vernietigd, verder werden in de loop der jaren miniatuurmijnen, ja zelfs vergiftigde voetklemmen afgeworpen in de gebieden waar de bewoners op blote voeten lopen. Of de afzetting in maart een bewust door Amerika gewenste zaak is geweest is op dit moment nog niet met een honderd procent zekerheid te zeggen. Hoewel zich steeds meer aanwijzingen ophopen dat dit inderdaad het geval is: Het

Cambodjaanse leger beschikte enige dagen voor de coup plotseling over een aantal M-16 geweren waarover het voor die tijd niet beschikte; de anti-Vietnamese relletjes werden die tijd niet beschikte; de anti-Vietnamese relletjes werden aangesticht door kranten waarvan bekend is dat zij Amerikaans geld krijgen. Het was heel moeilijk om Cambodja in te komen als journalist. Bij de bestorming van de ambassade van de Voorlopige Revolutionaire Regering van Zuid-Vietnam en van de Democratische Republiek Vietnam bleek de hele wereldpers aanwezig. De rol van de Khmer Serai-eenheden die overgelopen waren werd hierboven reeds genoemd. De zeer rustige en gedegen Monde Diplomatique stelt: 'Het is nu wel zeker dat zij die op zich hadden genomen hem (Sihanouk) af te zetten serieuze aanmoedigingen hadden uit Amerikaanse militaire kringen die in Phnom Pneh wilden kunnen rekenen op een bevriende regering om de Vietcong- en Noordvietnamese troepen uit hun Cambodjaanse 'schuilplaatsen' te kunnen verdrijven'.

VERSCHROEIDE AARDE IN CAMBODJA

De Amerikanen steken huizen en dorpen in brand omdat ze wel eens gebruikt zouden kunnen worden door de communisten. Om dezelfde reden doodt men het vee. Overal in dit gebied ziet men rookkolommen opstijgen. Ik vroeg een jonge tankcommandant waarom hij de twee gehuchten waar we zojuist waren doorgetrokken had laten platbranden. 'Ik heb bevel alles plat te branden', was zijn antwoord.

Een week geleden was de stad Memot een belangrijk rubbercentrum. Afgelopen maandag is de Amerikaanse luchtmacht in actie geweest boven Memot, omdat men er Noordvietnamezen had gesignaleerd. 'Alles ligt plat' meldde een helikopterpiloot toen hij het gebied na de luchtactie controleerde. 'Zolang wij oprukken schuiven we alles wat voor onze wielen komt, opzij', zegt een officier van een pantsereenheid. 'De artillerie en de luchtmacht komen wel achter ons aan'.

Peter Arnett, Trouw, 9 mei 1970.

DE GUERRILLABEWEGING

Sinds op 18 maart jl Sihanouk door rechts werd afgezet is er in Cambodja gevochten. Door de Amerikanen en vaak ook in onze pers is het voorgesteld of het de Vietnamezen (Bevrijdingsfront en Noord-Vietnam) waren die zich tegen het nieuwe bewind van Lon Nol verzetten. Wanneer men de situatie wat nauwkeuriger bekijkt, blijkt het dat er meerdere groepen in Cambodja zijn die de strijd tegen het rechtse bewind hebben aangeboden:

Sinds 1967 is actief de Rode Khmer-beweging. Deze guerrilla-beweging ontstond door verschillende oorzaken. In 1966 breekt Sihanouk met de communisten. De linkse afgevaardigden in het parlement Khieu Samphan, Hu Min en Hon Nuon verdwijnen uit Phnom Penh en gaan deelnemen aan de gewapende strijd. Vanaf begin 1967 ontstaan er incidenten in de provincie Battambang. Volgens de Cambodjaanse traditie behoort de grond toe aan hen die haar bebouwen. Wanneer boeren een boerderij in de jungle willen inrichten verkrijgen zij daarmee automatisch het recht tot exploitatie van de grond. In april 1967 begonnen de strijdkrachten van Lon Nol de boeren van Battambang van hun grond te verjagen ten gunste van 'wettige eigenaars' die niemand anders waren dan legerleiders en andere hoge functionarissen. De boeren protesteerden en hielden massale demonstraties in de provinciehoofdstad. Het leger begon daarop de wapens in te zamelen die in het bezit van de bevolking waren. De boeren namen dat niet

en vielen zelfs een kazerne aan om hun wapens terug te veroveren. Dat was het begin van een opstand. De boeren namen met hele dorpen tegelijk hun toevlucht in de jungle. Lon Nol zette zijn troepen tegen hen in en gebruikte zelfs zijn luchtmacht. Dergelijke incidenten speelden zich ook af in de provincie Kompong Cha. Ook in de provincie Ratanakiri ontstonden gevechten. Deze provincie wordt bewoond door een bevolkingsgroep de Khmer Loeu die de hoogvlakte bewonen en van oudsher niets anders wensen dan met rust gelaten te worden. Ten tijde van de Eerste Indochinese oorlog vochten de Khmer Loeu samen met de Vietminh. De Cambodjaanse regering voerde in dit gebied een politiek van immigratie van laaglandbewoners. Het centrale gezag probeerde vat op dit gebied te krijgen door kinderen van de bergbewoners naar Cambodjaanse scholen te sturen en de bergbewoners in makkelijker te controleren dorpen te hergroeperen. Dit alles wekte bij de Khmer Loeu's verzet.

In maart '68 dreigt Sihanouk de macht af te zullen staan aan Lon Nol die de 'Amerikanen te hulp zal roepen'. De Rode Khmer-beweging wordt wreed onderdrukt. Gevangenen werden behalve voor ondervragingen niet gemaakt. Bekende leiders van links werden gefusilleerd. Maar hierdoor werden de oorzaken van de opstandigheid onder de boeren: corruptie en nepotisme, machtshonger van het leger, werkloosheid onder de stedelijke intellectuelen, een stagnerende economie niet weggenomen.

Sinds 18 maart is deze Rode Khmer-beweging plotseling van vijand tot bondgenoot van Sihanouk geworden. Sinds 4 mei jl. zijn Khieu Samphan, Hu Min en Hon Nuon respectievelijk minister van defensie, minister van voorlichting en minister van buitenlandse zaken in de regering in ballingschap van Sihanouk. Zij zijn het die in Cambodja zijn en daar de strijd leiden.

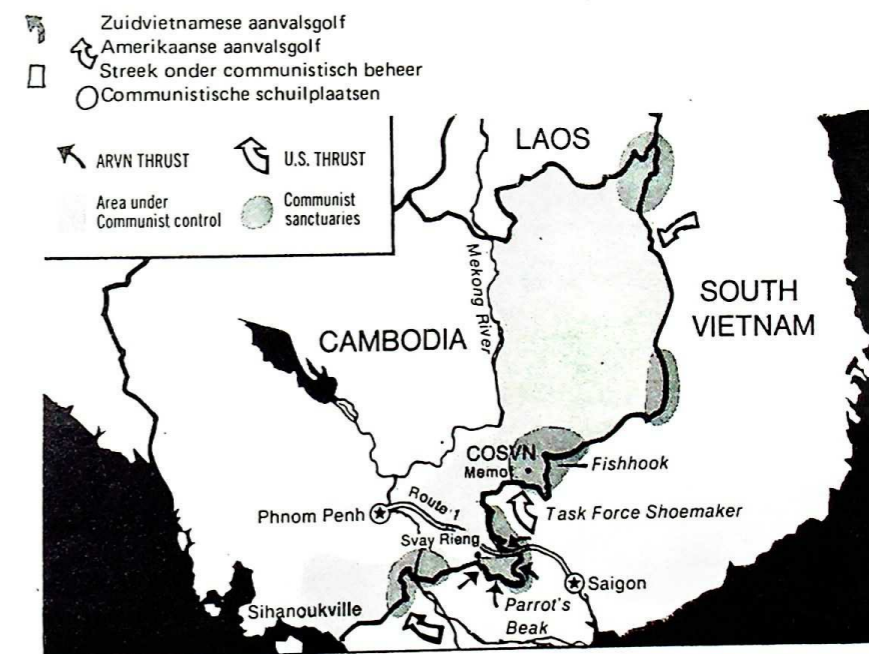
Naast de Rode Khmer-beweging speelt in de guerrillastrijd de aanhang van Sihanouk een grote rol. Direct na de afzetting van Sihanouk vonden op verschillende plaatsen betogingen plaats van boeren die hun afhankelijkheid aan Sihanouk demonstreerden. Het leger van Lon Nol schoot er op in en er vielen tientallen doden. In Kampong Chan 50 tot 70, in Angtassam en Takeo zelfs 200. In Peking werd door Sihanouk opgericht het Nationaal Verenigd Front van Kampuchea (afgekort FUNK). In deze beweging zitten, naast de hier boven genoemde leiders van de Rode Khmer-beweging, een aantal mensen die in het verleden in Cambodja een belangrijke rol hebben gespeeld. Minister van wapening in Sihanouks kabinet is Duong Sam Ol, een man die door de Amerikaanse Herald Tribune een 'zeer geschoolde officier' wordt genoemd. Hij was inspekteur-generaal van het leger tot de val van Sihanouk. Premier is Penn Nouth, die reeds eerder onder Sihanouk premier was. Het FUNK heeft grote delen van het land onder zijn bestuur. Met name onder de arbeiders in de rubberplantages is het sterk en ook de grensprovincies met Thailand zijn in hun handen.

Naast Rode Khmers en Sihanouk-aanhangers zijn er de inheemse Vietnamezen, een bevolkingsgroep van tussen de 500 en 700.000 man. De helft van deze bevolkingsgroep

is katholiek. Het is moeilijk te zeggen dan welke kant deze groep staat. Maar aan te nemen valt dat een belangrijk deel na de recente Vietnamezenpogroms de zijde van links heeft gekozen.

Tenslotte zijn er dan de troepen van het Bevrijdingsfront en van Noord-Vietnam. Zij spelen een veel minder belangrijke rol dan men ons wil doen geloven. Dat blijkt bijv. uit een aantal verspreide berichten: Een Franse journalist werd gevangen genomen en meende met Vietcongstrijders te maken te hebben; waarnemers die gewonden kwamen bezoeken in de veldhospitaal van het leger van Lon Nol merkten tot hun verbazing dat zij meer Cambodjanen dan Vietnamezen zagen. In sommige gebieden, zo meldt de Franse Le Monde, wordt de strijd voor 1/3 door Khmers gevoerd. In de gebieden waar geen strijd wordt gevoerd, zal dat aandeel wel veel groter zijn. Daar immers hebben de Khmer Rouges hun traditionele gebieden en zijn vrijwel geen Vietnamezen.

Tenslotte kan men ook vanuit een wat meer theoretische benadering tot de slotsom komen dat het Vietnamezen-aandeel in de strijd in Cambodja overdreven moet zijn: het belangrijkste idee van de volksoorlog is dat men het volk moet leren vertrouwen in zichzelf te hebben en terug te vechten tegen onderdrukking. Alleen de bewoners van de streek zelf, die daar geboren zijn en iedere bijzonderheid van het terrein kennen, kunnen met zo goed mogelijke resultaten een volksoorlog voeren. Grootscheepse inmenging van Vietnamezen in Cambodjaanse zaken zou eerder tot negatieve dan tot positieve resultaten voor de guerrilla leiden, een les die de Amerikanen nog maar steeds niet kunnen begrijpen.

DE MILITAIRE SITUATIE

'De volgende president moet zichzelf niet bedriegen door te denken dat hij alles alleen kan doen. Amerika kan zich nu geen vestzakpolitiek veroorloven, wie ook dat vest draagt'. Richard Nixon tijdens de campagne voor de presidentsverkiezingen in 1968.

Ondanks zijn belofte om overleg te plegen heeft Nixon toch alleen de beslissing genomen om Amerikaanse troepen naar Cambodja te sturen. Door leden van het Congres, door leden van zijn eigen regering (in het bijzonder minister van buitenlandse zaken William Rogers) was hem dit sterk afgeraden. Alleen de chefs van staven onder generaal Wheeler waren voor het opruimen van de communistische schuilplaatsen in Cambodja. Minister Rogers had een paar dagen voor de rede van

Nixon de commissie voor buitenlandse betrekkingen van de senaat nog verzekerd dat van een inval in Cambodja geen sprake kon zijn, 'dat zou een nederlaag voor ons hele programma in Vietnam betekenen'.

President Thieu van Zuid-Vietnam had al voor de inval in een interview met Newsweek verklaard, dat 'wij hen (Amerikaanse troepen) niet nodig hebben bij een dergelijke operatie (een inval in Cambodja) omdat de Vietnamezen deze operatie voor het grootste deel voor eigen rekening kunnen nemen'. Bovendien, aldus Thieu, 'de mensen daar hebben geleden onder de invasie van de communisten. Wij zullen worden ingehaald als bevrijders'.

De Vietnamese 'bevrijders' konden de hulp van meer dan 25.000 Amerikaanse soldaten plus uitgebreide steun vanuit de lucht toch wel goed gebruiken. Het regiem Lon Nol heeft namelijk buiten de grote steden nauwelijks enige macht. Ruim éénderde van het land is in handen van de verzetsbeweging. In de gebieden waar gevochten wordt, ten oosten van de Mekong, bestaat de verzetsbeweging zeker voor éénderde uit Khmers, Cambodjanen dus, zoals door journalisten van Le Monde gekonstateerd is.

De operaties van Zuidvietnamezen waren bedoeld om het grote hoofdkwartier van het Bevrijdingsfront (COSVN) dat vlak over de grens moest liggen, te verwoesten en zo het FNL een gevoelige klap toe te brengen. Dat dit niet zo is bleek al tijdens de operaties, toen het FNL in Zuid Vietnam grote aanvallen uitvoerde (twee dagen: de ene dag 122 aanvallen over het hele land verspreid, de andere dag 90). Militair gezien is de operatie geen succes. COSVN, zo dat al bestaat, is niet gevonden. Over dat hoofdkwartier gingen vele verhalen: het zou een groot tunnelcomplex zijn, later werd dat een serie bunkers, en weer later een vloot vrachtwagens met communicatie-apparatuur. De moesson heeft het oprukken met tanks en pantservoertuigen ernstig belemmerd. Amerikaanse kommandanten ter plaatse noemden het gekkenwerk om juist in deze tijd deze inval uit te voeren. Het doden van 'de vijand' gaat op de beproefde manier: er worden bombardementen uitgevoerd en daarna worden 'aantallen gedode vijanden' opgesteld. De slachtoffers zijn meestal boeren, of er zijn helemaal geen slachtoffers, alleen maar berekeningen: zoveel bommen afgeworpen, 'dus' zoveel doden.

De ervaring in Vietnam heeft verder geleerd, dat operaties

als deze, de oude 'zoek-en-vernietig-operaties' nutteloos zijn. Operaties om een 'Vietcong hoofdkwartier' uit te roeien bij Saigon in de 'Ijzeren Driehoek' enkele jaren geleden, hebben ook geen enkel resultaat gehad. Er werd veel verwoest, maar weinig FNL-strijders gedood, en nadat de Amerikanen waren weggetrokken, werden vanuit de Ijzeren Driehoek weer aanvallen gedaan.

Het Cambodjaanse leger telde voor de staatsgreep 35.000 man. Direkt na 18 maart werd begonnen met uitbreiding van dat aantal. In korte tijd waren er meer dan 100.000 soldaten, maar slecht uitgerust en nog slechter getraind. De nieuwe soldaten, waaronder veel studenten, krijgen een korte opleiding van vier weken en worden er dan op uit gestuurd. Mark Frankland schreef in het Engels blad 'The Observer': 'Ik sprak met een paar soldaten, die een maand geleden nog op school zaten. Ze giehelden, als ze weer opkeken na een salvo van de tegenstander en ze vonden het leuk dat er iemand was die het interesseerde, dat dit hun eerste veldslag was.' Het is dan ook geen wonder dat vele bataljons verdwijnen. Jean-Claude Pomonti schrijft in Le Monde van 8 mei, dat er in een maand tijd meer dan tien bataljons (dat is meer dan 5000 man) verdwenen waren. 'Men vreest, dat ze niet uitgerooid zijn, maar overgelopen naar de andere kant'. De andere kant, Khmer Rouge en andere pro-Sihanouk-groepen, bewapenen ook de boerenbevolking.

Het regeringsleger krijgt echter ook versterking. Per nacht komen op het vliegveld van Phnom-Penh zeshonderd 'Khmer Krom' aan vanuit Zuid-Vietnam. Door middel van een luchtbrug van Air America (de luchtvaartmaatschappij van de CIA) wil men in totaal 10.000 van deze Cambodjaanse huurlingen, die in Zuid-Vietnam hebben gevochten, overbrengen naar Cambodja. Ze zijn allemaal goed uitgerust met de moderne M-16 geweren en met uitgebreide verbindingspartuur. Maar het zijn nauwelijks nog Cambodjanen: ze spreken oud-Cambodjaans, dat voor de meeste Cambodjanen maar moeilijk te verstaan is. Ze gebruiken dan ook meestal Vietnamees, wat nu niet bepaald de mensen gunstig voor hen stemt.

Deze 'Khmer Krom' zijn jonge (tussen 15 en 30 jaar) soldaten, élite-troepen, die het echter moeilijk zullen krijgen, nu ze zonder een aantal van hun Amerikaanse adviseurs en zonder de logistieke steun waaraan ze gewend waren, in een vreemd land moeten vechten.

DE GEVOLGEN VAN DE INVAL

IN DE VS

In de Verenigde Staten zelf zijn de tegenstellingen in hevige mate versterkt. Nixon was er door zijn 'Vietnamisering'politiek in geslaagd een groot deel van de publieke opinie in slaap te sussen. De grootste manifestatie die enige tijd geleden gehouden werd, de zgn. 'Aarde-dag' ging niet over de oorlog in Zuidoost Azië, maar over de problemen van vervuiling en leefmilieu in de V.S. zelf.

Vietnam - nu heel Indo-China - is plotseling in hevige mate in de aandacht terug. Overal wordt gedemonstreerd.

James Reston, de gezaghebbende kommentator van de New York Times, ging enige tijd later zelf zo ver te spreken over mogelijkheden van revolutie in de V.S. zelf.

Cambodja is niet het enige probleem waar Nixon mee te maken heeft. Er is in de V.S. een groeiende werkloosheid en maatregelen om de inflatie te beteugelen zijn op een mislukking uitgelopen. Dat alles samen heeft tot grote koersdalingen op de beurs geleid. De Amerikaanse betalingsbalans, die er toch al niet gunstig voorstond, zal hierdoor een nog groter tekort te zien geven (*Economist*, 9 mei). De verdeeldheid over Nixons optreden wordt zelfs binnen de regering weerspiegeld. Minister van Buitenlandse Zaken Rogers verklaarde twee dagen voor de redevoering van Nixon waarin hij de inval aankondigde, dat een inval in Cambodja het bankroet zou betekenen voor de regeringspolitiek in Vietnam. Ook minister Laird van defensie schijnt geen voorstander van het zenden van Amerikaanse troepen te zijn geweest.

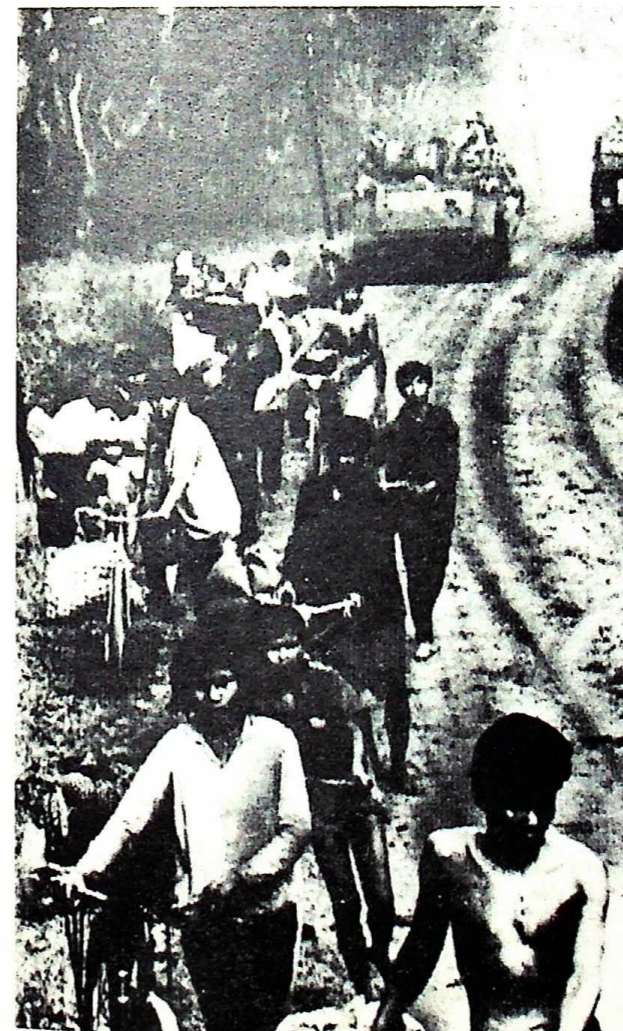
De tegenstanders van de oorlog in de Senaat en het Huis van Afgevaardigden hebben nu een punt gevonden waarop zij elkaar in hun verdeeldheid kunnen vinden. Zowel Republikeinen als Democraten zetten zich hiervoor in. Er worden pogingen ondernomen de Tonkinresolutie, die president Johnson indertijd volledig de vrije hand gaf om de oorlog in Vietnam uit te breiden, in te trekken.

Van de oorlog in Laos kan nog gezegd worden dat Nixon die gedeeltelijk geërfd heeft van zijn voorganger (Johnson liet in juni 1964 de bombardementen op Laos beginnen - voor het grote publiek werd de Amerikaanse inmenging pas vrij kort geleden bekend). Cambodja is er nu vrijwillig door Nixon bijgenomen. Nixon, de man die beloofd had vrede te zullen brengen, heeft niet alleen nauwelijks enige vooruitgang gemaakt met het beëindigen van de oude oorlog, maar hij heeft er zijn eigen oorlog bijgenomen.

IN CAMBODJA

Het bewind van Lon Nol in Cambodja kan niet op eigen benen staan. De aanhang die het onder de bevolking heeft is tot de middengroepen in de grotere steden beperkt. Om te blijven voortbestaan heeft het bewind steun van buiten, van Zuid-Vietnam of van de V.S. nodig. Steun van Vietnamezen wakkert de haat tegen Vietnamezen alleen maar aan.

Cambodjaanse vluchtelingen op weg naar een vluchtelingenkamp

Zuidvietnamezen die plunderend op het Cambodjaanse platteland opereren zullen de Cambodjaanse bevolking eerder aan de kant van links brengen. Onlangs verklaarde een Cambodjaanse generaal dat zijn troepen schieten op iedere Vietnees die Cambodja binnenkomt. Of hij nu een zwarte pyama draagt van de Vietcong of het groene uniform van Saigon draagt. Zo er in Cambodja van diepgaande anti-Vietnamese gevoelens sprake is zullen deze zich gaan richten tegen de Siagon-troepen. De troepen van het Bevrijdingsfront immers zijn weinig talrijk en gedragen zich uiterst gedisciplineerd. Lon Nol is zich van deze risico's terdege bewust. Hij had uitdrukkelijk om wapens en om uniformen gevraagd, niet om buitenlandse troepen. Uit zijn mond werd de uitspraak opgetekend: 'Vanuit ons gezichtspunt zijn de Amerikaanse en Zuidvietnamese operaties precies hetzelfde als die van de Vietcong. Zij vielen ons zo maar aan, zonder te waarschuwen'. Men kan zich de gedachten van de Cambodjaanse boeren gemakkelijk indenken: onder Sihanouk hadden we geen bombardementen en geen buitenlandse troepen in ons land. Onder Lon Nol wel: alleen Sihanouk kan er voor zorgen dat dit weer ophoudt. De Amerikaanse en Zuidvietnamese interventie vergroten de problemen voor de rechtse machthebbers in Cambodja.

IN ZUID-VIETNAM

Voor het strijdtoneel in Zuid-Vietnam betekenen de massale Zuidvietnamese operaties in Cambodja dat de gevechtskracht van het leger in Zuid-Vietnam zelf belangrijk minder zal worden.

Een ander belangrijk gevolg is dat door de komst van het nieuwe bewind in Cambodja de eenheid en de samenwerking tussen de verzetsbewegingen in Indo-China enorm is versterkt. Op 24 en 25 april werd op initiatief van Sihanouk een conferentie van de Indochinese volkeren gehouden. Daar werd besloten tot de vorming van één gemeenschappelijk front in de strijd tegen het Amerikaanse imperialisme.

VOOR DE VIETNAM-BEWEGING

Voor de Vietnam-beweging in de wereld betekent de escalatie van de oorlog een nieuwe impuls en een waarschuwing. De beweging kan profiteren van lessen uit het verleden, met de impuls van de nieuwe gebeurtenissen een nieuwe start maken. Voor het eerst werd - om ons tot Nederland te beperken - voor de televisie een inzamelingsactie gehouden voor het Medisch Comité Nederland-Vietnam, voor het eerst demonstreerden middelbare scholieren massaal tijdens schooltijd.

Tegelijkertijd zijn de gebeurtenissen van de laatste weken een waarschuwing: ondanks alle mooie woorden is nu gebleken dat slechts militaire actie in Indo-China en keiharde acties in de rest van de wereld de Amerikanen tot terugtrekking uit Indo-China kunnen dwingen. Op goede wil bij de Amerikaanse heersers valt niet te rekenen. Duidelijk wordt dat getoond door de ontwikkeling van de onderhandelingen in Parijs. Nixon had deze onderhandelingen reeds lang op een laag pitje gezet door geen vervanger van de delegatieleider Cabot Lodge te benoemen. De Vietnamezen moesten maar genoegen nemen met een lagere diplomaat. De onderhandelingen zijn indertijd begonnen na de stopzetting van de bombardementen op Noord-Vietnam. Dat was een uitdrukkelijke voorwaarde van de zijde van de Vietnamezen. Met het houden van 4 massale bombardementen op Noord-Vietnam lijkt Nixon te willen zeggen dat deze onderhandelingen hem gestolen kunnen worden.

HET FALEN VAN DE V.S. IN DE DERDE WERELD

(IETS VOOR PVDA-ERS).

Nadat Sihanouk met de V.S. had gebroken heeft hij in een artikel in het Cambodjaanse maandblad KAMBUYA van 15 augustus 1965 (zie ook War and Peace Report, november 1965) scherpe kritiek geleverd op de economische, politieke en militaire aspecten van het Amerikaanse optreden in de 3e wereld.

Wat de economische hulpverlening betreft, schrijft hij: 'Onmiskenbaar zijn zij (de V.S.) zeer handig in de kunst van het geld verdienen in zaken en industrie, maar als het om buitenlandse politiek gaat zijn zij intellectueel niet in staat de oorzaken van hun falen te begrijpen en ervan te leren. Degenen die van hun hulp hebben geprofiteerd en om de een of andere reden zich genoodzaakt voelen een voorzichtig en soms vijandige houding tegenover hen aan te nemen worden onmiddellijk van ondankbaarheid beschuldigd'. Sihanouk ergerde zich aan de Amerikaanse arrogantie, aan de speciale voorwaarden die aan de hulpverlening werden verbonden en vreesde de daarbij gepaard gaande politieke pressie.

'Zo onmogelijk als het voor Johnson is om zijn trots te verbergen dat hij rijk, blank en machtig is, even onmogelijk is het voor ons Khmers onze waardigheid te verliezen. Want de rijke blijft rijk als hij zijn waardigheid verliest, maar de arme verliest daarmee de laatste rechtvaardiging van zijn bestaan'.

Sihanouk heeft de economische relaties met de V.S. dan ook al veel eerder afgebroken - reeds in 1963 - omdat de nadelen groter waren dan het nut. Thierry de Beaucé schrijft daarover in De Gids (nr. 2/3 - 1968): 'Vorst Norodom Sihanouk heeft me eens in Phnom-Penh uitgelegd in welk een gevaarlijke situatie de Amerikaanse hulpverlening zijn land had gebracht. De tegenwaarde van de gegeven financiële steun werd ondergebracht in een fonds, dat door de staat werd beheerd met Amerikaanse medezeggenschap. Dit hield in dat geld van dit fonds in omloop werd gebracht ten bate van het versterken van het handelsverkeer met de V.S., door middel van partikulieren Cambodjaanse kooplieden. Aldus werd met Amerikaanse kapitaal een overbodige bourgeoisie geschapen, die profiteerde van invoervergunningen. Zij matigde zich aan een grote politieke rol te spelen omdat zij rijk was en goed betrekkingen onderhield met de V.S.'

De Amerikanen legden Cambodja de verplichting op gebruik te maken van partikulieren handelskanalen, met Amerikaanse schepen producten in te voeren en die verder te laten distribueren door Cambodjaanse kooplieden. En dit beperkte de mogelijkheden van een onafhankelijke, goed afgewogen buitenlandse politiek. Sihanouk konstateerde met een zekere ironie: 'De beëindiging van de Amerikaanse hulpverlening heeft vooral geleid tot het faillissement van de garagehouders van Phnom-Penh'. Als men in de steden een bloeiende kapitalistische economie had ingevoerd, terwijl het platteland met negentig procent der bevolking daarbuiten zou staan, zou dit eenvoudig een vorm van klassenstrijd hebben opgewekt'.

Al even scherp richtte Sihanouk zich tegen de politieke activiteiten van de V.S.

'In opvallend contrast met de omzichtigheid van het socialistische kamp ontwikkelt de V.S., langs de kanalen van de C.I.A., een omvangrijke anti-Sihanouk operatie. Het is duidelijk dat de C.I.A. niets geleerd heeft van de lessen van

Cuba en Santo Domingo. Ik waarschuw de Amerikanen dat wij neutraal zullen blijven zolang wij de verraders de baas kunnen blijven. Als wij dit niet kunnen, zullen wij gedwongen worden - en de Amerikanen zullen daar schuld aan zijn - naar het socialistische kamp over te gaan, zoals Cuba dat onder dezelfde omstandigheden heeft gedaan en zoals de Dominicaanse Republiek zal doen en zoals andere landen in Latijns Amerika dat zullen doen. Dit is geen paradox, maar een realiteit: de Amerikanen zijn door hun economisch en politiek optreden de grootste bevorderaars van het communisme. Door oprechte nationalistes als communisten te behandelen, maken zij mensen tot communisten bij elke stap die zij doen. En zij worden op deze wijze het slachtoffer van hun eigen waandekbeelden. Zij laten volkeren - zelfs hun eigen bondgenoten - geen enkele nationale keus toe. Zij worden gedwongen tussen Amerikanisme of communisme'.

Tenslotte het derde aspect van het Amerikaanse optreden, waardoor het communisme bevorderd wordt: het agressieve militarisme.

'In Zuid-Vietnam bijvoorbeeld zijn tienduizenden, misschien honderduizenden jonge mensen, die aanvankelijk nationalistisch of onpolitiek waren, tot het communisme overgegaan ten gevolge van het Amerikaanse optreden in hun land, door de bommen die zij op hun hoofd gekregen hebben en door de napalm. Op deze wijze heeft de V.S. meer communisten gemaakt dan vernietigd'.

'De V.S. laten de landen van de Derde Wereld, die weigeren hun nationaal besef en hun onafhankelijkheid op te geven, slechts één weg over: er tegen te vechten totdat dit brutale en stompzinige Amerikaanse imperialisme is overwonnen. Maar de overwinning zal ons van aangezicht tot aangezicht achterlaten met de overwinnaar - het communisme. Als vermoeide helden zullen wij niet in staat zijn tegen het communisme te vechten, dat ons ook geen kwaad heeft gedaan - integendeel, ons heeft gesteund in de strijd tegen het imperialisme. Wij zullen niet anders kunnen doen dan de communisten de vruchten te laten plukken van de overwinning die wij nooit zonder hen hadden kunnen bereiken. Op deze wijze zal het neutralisme van de Derde Wereld van de aardbodem verdwijnen en de Amerikanen dragen daarvan de schuld. Het zou oneerlijk zijn de communistische machten daarvan de schuld te geven.'

VAN KRONING TOT INVAL

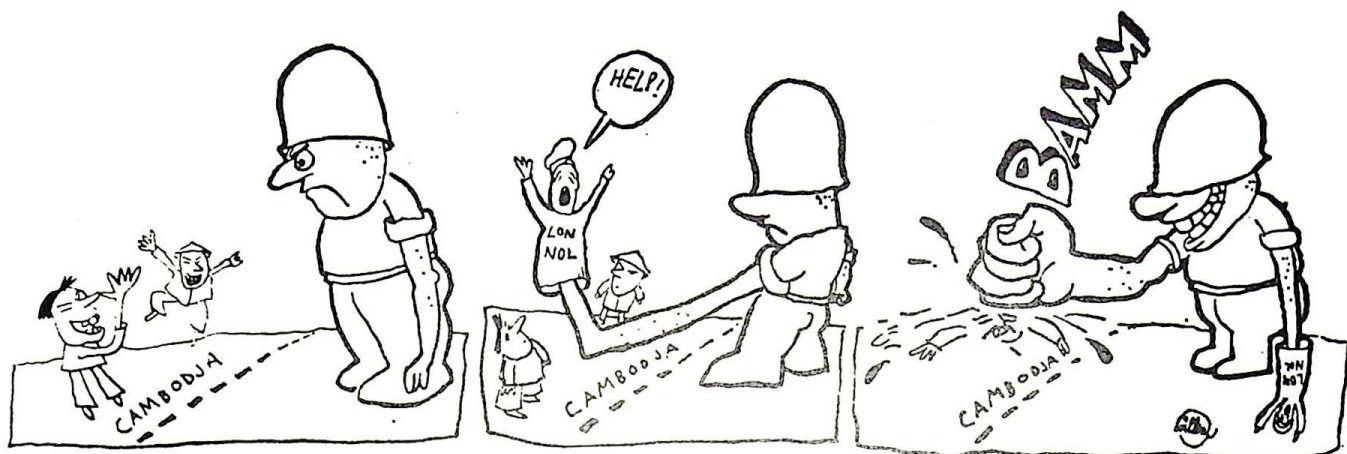
CHRONOLOGIE VAN DE GEBEURTENISSEN IN CAMBODJA

- 1941 Norodom Sihanouk volgt op 18-jarige leeftijd zijn grootvader, koning Sisowath Monivong, op als koning van Cambodja.
- 1945 12 maart: Koning Norodom Sihanouk roept de onafhankelijkheid van Cambodja uit, terwijl de Japanners het land nog bezetten.
- 1947 27 november: Aansluiting van Cambodja bij de Franse Unie
- 1948 8 november: de Nationale Vergadering, gekozen na algemene verkiezingen, houdt zijn eerste zitting.
- 1949 8 november: de Franse regering verleent Cambodja een beperkte onafhankelijkheid.
- 1952 15 juni: Norodom Sihanouk belooft zijn volk in een boodschap de totale onafhankelijkheid van Cambodja binnen drie jaar.
- 1953 november: Cambodja wordt volledig onafhankelijk.
- 1954 20 juli: ondertekening van de akkoorden van Genève over Indo-China
- 1955 3 maart: Koning Norodom Sihanouk doet afstand van de troon ten gunste van zijn vader, Norodom Suramarit. Hij richt de Sangkum op (de volkspartij) waarvan hij de leiding op zich neemt.
- september: eerste nationale kongres van de Sangkum. De beweging gaat geleidelijk aan de rol van enige partij spelen.
- 1960 3 april: de koning sterft. De troon blijft leeg. Koningin-moeder Kossamak regeert niet.
- 13 juni: Na een referendum wordt prins Sihanouk staatshoofd.
- 1962 juli: ondertekening van de akkoorden van Genève over Laos.
- 1965 mei: verbreking van de diplomatieke betrekkingen met de V.S.
- 1966 24 oktober: na een heftig debat spreekt de Nationale Vergadering zijn vertrouwen uit in de eerste regering Lon Nol.
- 26 oktober: om de kritiek van de linkervleugel van de Sangkum te ontlopen richt Sihanouk een tegenregering op waarvan hij de leiding op zich neemt.
- 4 november: het staatshoofd weigert het ontslag van generaal Lon Nol.
- 1967 april: begin van gewapende communistische actie in de provincie Battambang.
- 3 mei: de regering Lon Nol biedt zijn ontslag aan. Prins Sihanouk komt aan het hoofd van een 'speciale regering', die 'één tot drie maanden' aan moet blijven.
- 1968 30 januari: Norodom Sihanouk geeft het voorzitterschap van de Nationale Raad over aan Penn-Nouth.
- 3 mei: als gevolg van een ministeriële verandering wordt generaal Lon Nol benoemd tot derde vice-president van de Nationale Raad.

- 17 juli: Lon Nol wordt eerste vice-president van de Nationale Raad.
- 1969 11 juni: herstel van de diplomatieke betrekkingen met de V.S.
- 1 augustus: ontslag van Penn Nouth om gezondheidsredenen. Opvolgingskrisis.
- 12 augustus: generaal Lon Nol door het staatshoofd belast met de vorming van een 'regering, die de laatste kans is', wordt benoemd door de Nationale Vergadering.
- september: terwijl generaal Lon Nol zich naar Frankrijk heeft moeten begeven om gezondheidsredenen, verzekert Prins Sisowath Sirik Matak dat zijn voorzitterschap van de Nationale Raad maar tijdelijk is. Het hoofd van de regering zal in februari 1970 in het land terugkeren.
- 1970 10 januari: prins Norodom Sihanouk komt aan in Frankrijk om een korte kuur te volgen in Grasse.
- 16 februari: veranderingen in de regering: de president van de Nationale Raad wordt tevens minister van voorlichting.
- 8 maart: 'spontane' demonstraties in de provincies Svay Rieng tegen de aanwezigheid van soldaten van het FNL.
- 11 maart: plundering in Phnom Penh van de ambassades van het FNL en Hanoi. Prins Sihanouk veroordeelt de houding van rechts en kondigt aan dat hij snel naar Cambodja terug zal keren via Moskou en Peking.
- 13 maart: de prins vertrekt naar Moskou.
- 14-15 maart: onderhandelingen van Sihanouk met de Russische leiders, die net als Hanoi en het FNL, zijn politiek goedkeuren.
- 16 maart: onderhandelingen tussen Khmers, Noordvietnamezen en afgevaardigden van het FNL, na een ultimatum van de Cambodjaanse regering aan de Vietcongtroepen die het land voor zondagavond 15 maart moeten verlaten. Een mislukking.
- 18 maart: staatsgreep in Phnom Penh. Sihanouk wordt afgezet.
- eind maart: massamoorden op Vietnamezen in Cambodja.
- begin april: regering Lon Nol vraagt Amerika om wapens en uniformen, eerst voor 400.000, later voor 200.000 man. Dit verzoek wordt afgewezen.
- 20 april: president Nixon maakt bekend dat binnen een jaar 150.000 Amerikaanse soldaten uit Vietnam zullen worden teruggetrokken.
- 27 april: minister van buitenlandse zaken Rogers verklaart voor de commissie voor buitenlandse betrekkingen van de senaat dat er geen Amerikaanse invasie in Cambodja zal plaatsvinden.
- 30 april: president Nixon maakt bekend dat Amerikaanse grondtroepen Cambodja zijn binnengevallen, maar dat zij niet verder dan 35 kilometer zullen optrekken en voor eind juni weer getrokken zullen zijn.

WOORDENLIJSTJE

- COSVN - Central Office for South Vietnam - hoofdkwartier voor Zuid-Vietnam - Amerikaanse benaming voor wat het Noordvietnamese hoofdkwartier voor operaties in Zuid-Vietnam zou moeten zijn. Er is geen enkele zekerheid dat er een dergelijk hoofdkwartier inderdaad zou bestaan.
- FUNK - Franse afkorting van Front Unifié National de Kampuchea - Verenigd Nationaal Front van Kampuchea - (Kampuchea is de oude naam voor Cambodja) - organisatie onder leiding van Sihanouk na de staatsgreep gevormd. Bestaat uit Sihanouk-aanhangers en Rode Khmers. Leidt guerrillabeweging in Cambodja.
- Khmer - Grootste bevolkingsgroep in Cambodja, ongeveer 85 pct. Daarnaast zijn er nog inheemse Chinezen en Vietnamezen. Ook in Zuid-Vietnam is er een (zeer slecht behandelde) Khmer-minderheid.
- Khmer Issarak - onafhankelijkheidsbeweging ten tijde van de Japanse en Franse bezetting. De belangrijkste leider ervan, Son Ngoc Thanh, was een anti-communistisch nationalist die later leider werd van de Khmer Serai.
- Khmer Serai - 'Vrije Khmers' - rechtse beweging die met steun van de Verenigde Staten vanuit Thailand en Zuid-Vietnam opereerde ten tijde van Sihanouk.
- Khmer Rouges - Rode Khmers - linkse guerrillabeweging met de Cambodjaanse communistische partij, de Pracheachon, als kern. Opnieuw actief na de breuk Sihanouk met links in 1966 en operaties van het leger op het platteland.
- Norodom - Naam van de eerste koning van Cambodja in de dynastie waartoe ook Sihanouk behoort. Geslachtsnaam voor enkele van de latere koningen van Cambodja.
- Sangkum - Door Sihanouk in 1955 opgerichte partij met een Boeddhistische, nationalistisch, socialistische en royalistische ideologie. Ook de huidige machthebbers zijn allen lid van deze eenheidspartij.

6 juni aktiedag

Zaterdag 6 juni is bestemd tot aktiedag voor protesten tegen het optreden van de Amerikanen in Cambodja en Vietnam. Rond deze dag worden een groot aantal activiteiten gepland:

- Op vrijdag 5 juni wordt van een nader bekend te maken vertrekpunt een demonstratie gehouden in Amsterdam. Tot deze demonstratie is tot nu toe opgeroepen door de ASVA, de FJG, het ANJV, de KWJ en men verwacht dat meerdere organisaties deze oproep zullen ondersteunen.
- Op de middelbare scholen zullen allerlei activiteiten worden ontwikkeld. Gedacht wordt aan het inrichten van tentoonstellingen over Vietnam en Cambodja, het houden van filmvoorstellingen, en kollektes ten bate van het Medisch Comité Nederland-Vietnam.
- De Socialistische Uitgeverij Amsterdam (SUA) bereidt een dossier over de Amerikaanse interventie voor. Dit geschrift zal op 6 juni ter discussie worden gesteld op een bijeenkomst in de Oude Manhuis Poort.
- Ook in allerlei andere steden worden middelbare scholieren-akties gepland. Bij de voorbereiding van de akties wordt er de nadruk op gelegd dat organisatievormen moeten worden ontwikkeld met een duurzaam karakter - het einde van het oorlog in Indo-China is immers nog lang niet in zicht. Daarbij is het van groot belang dat de aktiegroepen de nodige basiskennis hebben van het konflikt en deze zelf verwerken door onderlinge discussie. Als basismateriaal daarvoor is geschikt:
- de FNL-Bevrijding's uitgave 'Vietnam Volkenmoord'. Te bestellen door overmaking van f 1.50 op postgiro 1395748.
- het overzichtsnummer van het Vietnam Bulletin 'Vietnam, het volk en zijn strijd' te verkrijgen door overmaking van f 1,- op postgiro 1281198 t.n.v. Vietnam Bulletin.
- het boek 'Vietnam Wint' van Wilfred Burchett, uitgegeven bij Pegasus;
- en dit Cambodja-nummer (nummers zijn te bestellen door overmaking van f 0.75 op postgiro 1281198).
- Bij afname van grotere hoeveelheden van deze publikaties korting.

De redaktie van het Vietnam Bulletin (Weesperstraat 51, Amsterdam, tel. 020 - 225771) en het Medisch Comité Nederland-Vietnam (Prinsesselaan 6-8, Beverwijk, tel. 02510 - 23505.) zijn gaarne behulpzaam bij het zoeken naar sprekers. Bij het Medisch Comité Nederland-Vietnam zijn bovendien tentoonstellingsmateriaal, intekenlijsten voor kollektes, breipatronen en films te verkrijgen).